

каз МВС України від 14 трав. 1998 р. № 357. К., 1998. 8. Specifications for guideline for the Analysis local and network security. – Federal Information Processing Standards Publication 1994; Adams J. Russian Computer hackers alarm FBI // Gunday Times. 1995, February 12. 9. Про впровадження у діяльність органів внутрішніх справ України комп'ютерної системи збору та передачі інформації «Електронна пошта»: Наказ МВС України від 14 трав. 1998 р. № 343. К., 1998. 10. Арістова І.В. Державна інформаційна політика та її реалізація в діяльності органів внутрішніх справ України: організаційно-правові засади: Автореф. дис... д-р юрид. наук. Х., 2002.

Надійшла до редколегії 04.01.05

Ю.О. Лереза

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ВІДОМЧИХ ЗМІ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

У процесі розбудови правової держави, що відбувається в Україні, особливого значення набуває можливість людей вільно висловлювати свою думку про те чи інше явище суспільного життя. Право вільного висловлювання закріплено як на міжнародно-правовому рівні, так імплементовано статтею 34 Конституцією України. Сукупність думок і висловлювань громадян в цілому відображає стан масової свідомості і складає громадську думку про певне суспільно-політичне явище. В умовах тоталітаризму, коли всі соціальні відносини жорстко політизовані та відсутні інститути громадянського суспільства, зокрема, відсутній індивід, думки якого не співпадають з панівною ідеологією, не може бути громадської думки [1, с. 770].

Вивчення ролі та значення громадської думки, шляхів впливу на неї у вітчизняній юридичній науці актуалізувалися у 90-ті роки минулого століття, і висвітлюється у працях О.Бандурки, Г.Докторова, О.Денисової, І.Казанчук, В.Копейчикова, В.Лаптевої, О.Скакун, Е.Якуби та інших. Однак при цьому недостатньо вивчено питання щодо необхідності формування позитивної громадської думки про діяльність органів внутрішніх справ як шлях до підвищення престижу професії правоохоронця, рівня його професійної правосвідомості, в чому і полягає загальна проблема даної наукової статті, відповідно до якої автором поставлені такі завдання: 1) аналіз дефініції «громадська думка»; 2) загальна характеристика процесу її формування; 3) визначення ролі та значення громадської думки у діяльності ОВС України; 4) надання пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності відомчих ЗМІ у процесі формування позитивної громадської думки як фактора підвищення престижу професії правоохоронця.

Громадська думка про діяльність правоохоронних органів країни відображає як досвід, інтереси, бажання та безпосередні потреби, настрої правоохоронців, так і знання про реальний світ, закономірності соціально-правового розвитку суспільства. Громадська думка, яка формується та змінюється під впливом засобів масової комунікації, являє собою прояв стану громадської свідомості (своєрідний спосіб її існування і розвитку) і вказує на наявність історико-генетичного системного зв'язку між цими двома соціальними інституціями [2, с.7]. Функціонування громадської думки як соціального інституту означає, що воно є постійним фактором суспільного

життя, діє як свого роду «соціальна влада», тобто «влада, що має волю та здатна підкорювати собі поведінку суб'єктів соціальної взаємодії» [3, с.14]. Існує безліч визначень поняття «громадська думка», серед яких, на нашу думку, найбільше задовольняє вимоги сучасності наступне: «Громадська думка є тим станом масової свідомості, який містить у собі явне або приховане ставлення людей до подій та явищ соціальної дійсності, до діяльності різноманітних соціальних інститутів, груп чи окремих осіб» [4, с.204].

Позитивна громадська думка є одним із чинників, що впливає на професійну правосвідомість, підвищуючи її рівень і престиж професії. Якщо проаналізувати спеціальну літературу, наукові дослідження радянських часів, то виявляється, що шляхів впливу на громадську думку, в тому числі на громадську думку про діяльність ОВС, було визначено не так й багато. Зазначимо, що в ті часи вагомими і найбільш ефективними засобами її формування вважалися лекційна пропаганда і агітація, ідейно-виховна і політико-ідеологічна робота [5, с.11]. Щодо ЗМІ, то вони за радянських часів, виконуючи в основному функцію пропаганди, сприймалися як партійний рупор, допоміжне джерело висловлювання та формування думки громадськості [6, с.26]. Зараз виявилось, що така політика має хиби.

Аналіз сучасних наукових досліджень дозволяє виділити такі етапи процесу формування громадської думки щодо ОВС: 1) збір інформації, визначення груп громадськості, методів і форм впливу на них, координація зусиль і контролю; 2) спеціалізоване (з застосуванням наукових соціологічних методів) і опосередковане надання та отримання конкретної інформації про окремі факти і явища, занепокоєність людей подіями, міркування про них, їх оцінка; 3) живий обмін між людьми своїми почуттями і уявленнями, поглядами і оцінками, тобто перехід думки з кола індивідуальної свідомості у коло масової; 4) об'єднання думок навколо основних точок зору стосовно предмета обговорення; 5) оцінка сформованої загальної думки і підготовка науково обґрунтованих пропозицій щодо подальшого плану дій [7, с.157–170]. Саме на другому етапі масштабно використовуються засоби масової інформації, які забезпечують загальну і конкретну інформацію, що сприяє появі необхідної громадської думки.

Громадська думка про діяльність ОВС, на відміну від інших чинників, коригує усі сторони діяльності ОВС, прискорюючи розвиток системи в цілому. І головне, на чому слід наголосити, що використання громадської думки в управлінні ОВС стимулює професійний і культурний розвиток кожного працівника міліції, що сприяє підвищенню рівня професійної правосвідомості кожного співробітника і в свою чергу відображується на мотиваційному аспекті діяльності правоохоронців, спрямовуючи її на реалізацію принципів законності та правопорядку.

За результатами опитувань громадян, проведених ЦГЗ МВС України протягом 2001–2003 років, значну роль у формуванні громадської думки відіграють засоби масової інформації. Для більшості респондентів (60% – у 2002 р. і 63% – у 2003 р.) – це основне джерело інформації про діяльність ОВС України. Причому не може не вражати, що за даними зазначених опитувань громадян роботу міліції як незадовільну оцінюють 36% респонден-

тів впродовж 2001-2003 рр. Така стійкість незадовільної оцінки не може розглядатися як позитив у діяльності ОВС України.

Однією з причин низького рейтингу працівників міліції дослідники виділяють відсутність позитивної інформації щодо діяльності правоохоронних органів [8, с. 74]. Водночас дані соціологічних опитувань показують, що, на думку 37% респондентів, діяльність міліції у ЗМІ відбивається з позитивного боку, 10% респондентів – з негативного боку, 42% респондентів зазначили про рівний ступінь відображення позитивних та негативних аспектів діяльності міліції, і 12% респондентів вагались відповісти [9, с. 9].

Враховуючи той факт, що різноманітна соціальна інформація є одним із елементів формування громадської думки про будь-яке явище, проблему, в тому числі і про ОВС, діяльність відомчих ЗМІ у її формуванні набуває особливої актуальності та необхідності. Відомчі ЗМІ орієнтовані, в першу чергу, на формування усталеної позитивної громадської думки, що базується на національно-державницькому патріотизмі, на високому рівні та якості правозахисної та правозастосовчої діяльності ОВС, на міцній професійній дисципліні, організованості та порядку. На численних прикладах сумлінного та професійного ставлення правоохоронців до виконання своїх функціональних обов'язків відомчі ЗМІ демонструють рівень готовності співробітників ОВС до забезпечення прав та свобод людини.

Рівень компетентності громадської думки щодо правоохоронної системи перебуває у прямій залежності від повноти правових знань та правової інформованості індивідуума, про що, зокрема, йдеться не тільки у юридичній літературі, а і у нормативно-правових актах. Використовуючи функціональний вплив ЗМІ на громадську думку, важливо зміцнювати позитивні оцінки населення особистості правоохоронця і послаблювати негативні. З цією метою, перш за все, треба поширювати позитивну інформацію про ОВС через центральні, місцеві і «міліцейські» ЗМІ (розраховані на внутрішню та широку громадськість). Цей процес двосторонній, його успіх пов'язаний з цікавістю і корисністю інформації для обох груп. Він припускає: випуск і розповсюдження серед громадськості друкованої юридичної продукції (газет і журналів), яка пропагує і популяризує діяльність міліції; проведення тематичних рубрик, радіопрограм і телепередач, що віддзеркалюють важкість, безпеку і соціальну корисність дій ОВС, конкретні факти прояву професійного героїзму працівників міліції, висвітлюють діяльність кращих підрозділів, служб окремих правоохоронців.

На наш погляд, інформація про діяльність органів внутрішніх справ повинна містити питання, пов'язані з буденною діяльністю та життям співробітників ОВС. Ми вважаємо, що необхідно висвітлювати у ЗМІ, і особливо у відомчих ЗМІ, особистість співробітника ОВС всебічно, тобто зображувати працю та відпочинок, його родину, відносини до різних аспектів життя та праці, ціннісні орієнтації, захоплення тощо. Однак при цьому слід відмітити необхідність визнання безумовного суверенітету особистості співробітника ОВС. Головним у матеріалах відомчих ЗМІ про особистість співробітника є вимога не завдати моральної та матеріальної шкоди як йому, так і його родині, оточуючим.

Отже, ефективність впливу відомих ЗМІ на формування позитивної громадської думки про ОВС України забезпечується показом передового досвіду, послідовністю в обговоренні актуальних проблем, теоретичною глибиною інформаційних матеріалів, посиленням уваги до завдань підвищення престижу професії правоохоронця та його правосвідомості. Розглянуті напрямки, як нам здається, є найбільш суттєвими. І хоча вони не вичерпують усіх можливостей діяльності відомих ЗМІ, проте дозволять значно посилити їхній вплив на формування громадської думки про органи внутрішніх справ.

Список літератури: 1. Проблемы общей теории права и государства: Учебник для вузов / Под общ. ред. проф. В.С.Нерсесянца. М., 2002. 2. Малушкина Н. Теоретико-правовые основы взаимодействия органов внутренних дел и средств массовой информации: Автореф. дис...канд.юрид.наук. М., 1993. 3. Сафаров Р.А. Политический статус общественного мнения // Социологические исследования. 1979. №4. 4. Якуба Е. Методологические проблемы социологического анализа общественного мнения // Проблемы развития социологии на современном этапе. – Матеріали міжнар. науково-практич.конф. К., 1995. 5. О дальнейшем улучшении идеологической, политико-воспитательной работы // Постановление ЦК КПСС. М., 1979. 6. Войнова В.Д., Токаровский Г.Д. Информированность как база формирования общественного мнения. М., 1980. 7. Ганчев Д. Изучение и формирование общественного мнения (изд-е перераб. и дополн.). М., 1995. 8. Поклад В.И, Архипов В.И. и др. Милиция в зеркале общественного мнения. Информационно-аналитические материалы по результатам социологических исследований. Луганск, 2002. 9. Про заходи щодо підвищення рівня інформованості населення України про основні напрями державної політики: Розпорядження Президента України від 02.03.1997р. №72/97 р.

Надійшла до редколегії 11.01.05

Я.В. Маркіна

ФОРМУВАННЯ СЛУЖБОВОЇ КАР'ЄРИ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ (ПРОФОРІЄНТАЦІЯ ТА ПРОФВІДБІР)

Високоякісна діяльність органів системи МВС України, як найважливішої складової національної правоохоронної системи, безпосередньо залежить від їх кадрового забезпечення, правильного і чіткого визначення напрямків відомчої політики в цій галузі, оптимізації та приведення потенціалу персоналу органів, служб та підрозділів до науково обґрунтованих і нормативно визначених показників. Означені фактори, а також аналіз чинної практики функціонування органів внутрішніх справ та наявного нормативно-правового забезпечення в цій сфері, ставлять вкрай важливі завдання стосовно того, якою повинна бути українська поліція у XXI столітті. Тому глибоке дослідження кадрової політики і, зокрема, питань формування та становлення службової кар'єри в ОВС України набуває особливого змісту і актуальності.

Наука і практика підказують, вишукують дійові засоби вирішення актуальних завдань комплектування кадрів, з-поміж яких найбільшу роль відіграють службова кар'єра, професійна орієнтація і професійний відбір. Вагомий внесок щодо вирішення означених теоретичних і практичних питань